

PODSTAWA PROGRAMOWA PRZEDMIOTU PLASTYKA - KLASY IV – VIII

Przedmiot plastyka realizowany jest obowiązkowo w szkołach podstawowych w klasach IV-VIII. Plastyka dostarcza uczniom doświadczeń rozbudzających wrażliwość na piękno. Zachęca do indywidualnej i zespołowej ekspresji artystycznej. Rozwija wyobraźnię twórczą i kreatywne myślenie abstrakcyjne, przydatne w każdej dziedzinie życia i w edukacji. Kształci świadomość, że sztuka jest ważną sferą działalności człowieka. Przygotowuje do statusu odbiorcy kultury. Jest ważnym elementem wychowania: stanowi wartościową ofertę wypełnienia wolnego czasu, wspiera integrację społeczną uczniów. Wprowadza w zagadnienia wiążące się z ochroną dóbr kultury i własności intelektualnej. Uczy szacunku dla narodowego i ogólnoludzkiego Dziedzictwa Kulturowego.

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

- I. Język i funkcje plastyki, kreacja i twórcze działania.
- II. Indywidualna i zespołowa ekspresja twórcza, doskonalenie umiejętności plastycznych.
- III. Wiedza o kulturze plastycznej, o narodowym i ogólnoludzkim dziedzictwie kulturowym.

Treści nauczania– wymagania szczegółowe:

- I. Język i funkcje plastyki, kreacja i twórcze działania. Uczeń:
 - 1) Wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); charakteryzuje język poszczególnych dziedzin; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin.
 - 2) Rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w sztukach plastycznych w dziełach mistrzów i własnych; komponuje kreatywnie z wyobraźni oraz podejmuje działania z zakresu interpretacji natury, tworząc różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form.
 - 3) Klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy.

- 4) Charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (rzędowa, kulisowa, topograficzna, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocien jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni; podejmuje działania kreatywne z wyobraźni i z natury, skoncentrowane wokół problematyki iluzji przestrzeni.
- 5) Charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury).
- 6) Rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, karykatura, pejzaż, martwa natura, sceny rodzajowe, religijne, mitologiczne, animalistyczne, historyczne i batalistyczne; abstrakcja w sztuce); podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (komiks, fotografia zaaranżowanych ujęć i scen, fotomontaż).

II. Indywidualna i zespołowa ekspresja twórcza, doskonalenie umiejętności plastycznych. Uczeń:

- 1) Rysuje, maluje i modeluje w przestrzeni, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne oraz fantastyczne (z wyobraźni), także w korelacji z innymi przedmiotami.
- 2) Kształtuje różnorodne formy użytkowe i scenograficzne indywidualnie i zespołowo, powiązane z kalendarzem świąt, imprez szkolnych, uroczystości rodzinnych itp.
- 3) W pracach plastycznych wyraża uczucia i emocje twórcze wobec rzeczywistości (impresja i ekspresja), inspirując się innymi dziedzinami kultury, np. muzyką, baletem, teatrem, literaturą, filmem, fotografią; podejmuje problem integracji sztuk.
- 4) W pracach plastycznych interpretuje obserwowane rzeczy i zjawiska.
- 5) Stosuje różnorodne techniki plastyczne (proste techniki graficzne, rzeźbiarskie, malarskie, elementy obrazowania cyfrowego fotograficznego i elementy obrazowania z wykorzystaniem wybranych graficznych programów komputerowych).
- 6) Podejmuje działania z zakresu estetycznego kształtowania otoczenia; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).

III. Wiedza o kulturze plastycznej, o narodowym i ogólnoludzkim dziedzictwie kulturowym. Uczeń:

- 1) Zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej).
- 2) Zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „Małej Ojczyzny”.
- 3) Wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców.
- 4) Rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów.

- 5) Wykazuje się znajomością najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki w Polsce i na świecie.
- 6) Zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i „dobrym obyczajem”.

Warunki realizacji

Zajęcia plastyki mają przede wszystkim rozwijać wyobraźnię i kreatywność, niezbędną w rozwoju osobowości młodego człowieka. Mają także aspekt poznawczy i wychowawczy. Należy pamiętać, że zagadnienia teoretyczne nie mogą dominować nad ćwiczeniami praktycznymi. Plastyka w szkole podstawowej nie powinna zamienić się w regularną historię sztuki. Wszelkie wiadomości dotyczące teorii sztuki oraz jej historii stanowią jedynie uzupełnienie i bazę poznawczą do podejmowanych działań artystycznych. Dzieje sztuki powinny być zatem przedstawiane problemowo, a nie zgodnie z jej historycznym rozwojem.

Bardzo ważną kwestią w nauczaniu plastyki jest także planowanie pracy, aby było zgodne z psychofizycznym rozwojem dziecka. Dotyczy to między innymi dobieranych zadań, technik, formatów i czasu realizacji. Należy pamiętać, że im młodsze dziecko, tym więcej zadań powinno się wprowadzać z wyobraźni i pamięci. Jedynie w klasach starszych mogą być wprowadzane ćwiczenia oparte na bezpośredniej obserwacji natury. Z tego powodu zagadnienia związane np. z iluzją przestrzeni, należy wprowadzać w klasach VI-VIII. Podobnie różnicowanie technik powinno być ściśle związane z możliwościami psychofizycznymi uczniów oraz z możliwościami bazowymi szkoły.

Do działań artystycznych na płaszczyźnie proponuje się formaty szeregu A i B. Na przykład w klasach: czwartej - A4, piątej – A4, A3 i B3. W klasach starszych proponuje się formaty dotychczas wykorzystywane oraz większe, aż do B2 w ostatnim roku nauczania.

Ćwiczenia praktyczne powinny być planowane na pojedyncze godziny lekcyjne, w niektórych przypadkach (jedynie w klasach starszych), praca może być kontynuowana na kolejnej lekcji. Przeważać powinny zajęcia w pracowniach szkolnych, w ramach których dominować mają aktywności warsztatowe). W trakcie realizacji programu powinno się uwzględniać różne formy i metody kształcenia. W tym należy również uwzględnić działania zespołowe, zwłaszcza przy pracach wymagających dużego wkładu i wysiłku. W działaniach zespołowych istotne znaczenie ma odpowiedni podział ról.

Zajęcia zespołowe najlepiej planować w klasie VIII, w której zajęcia z plastyki odbywają się co drugi tydzień, na przemian, z zajęciami z muzyki. Stwarza to szansę na rozwijanie różnych form ekspresji twórczej. Pobudzają one sferę emocjonalną, poprzez angażowanie różnych zmysłów. Taką płaszczyzną wspólną może na przykład być teatr, w którym integrują się języki: literatury (słowo), muzyki (oprawa muzyczna), plastyki (scenografia i kostiumy), gestu lub przygotowanie uroczystości szkolnych. Warto poszukać tego rodzaju wspólnych płaszczyzn i podjąć współpracę z nauczycielem muzyki w ich realizacji.

Lekcje uzupełniane są innymi formami zajęć, wśród których wymienić można:

- lekcje w: galeriach, muzeach, obiektach sakralnych, pracowniach twórców,

- wycieczki, w tym zajęcia plenerowe,
- tworzenie wystaw prac własnych, klasowych i szkolnych,
- zwiedzanie wystaw,
- spotkania z artystami,
- poznawanie zabytków i twórców regionu, w miarę możliwości współtworzenie kultury regionalnej w powiązaniu z instytucjami zajmującymi się upowszechnianiem kultury i sztuki,
- udział w konkursach plastycznych.

Nauczyciele plastyki mają obowiązek dostosowywania wymagań do indywidualnych potrzeb, możliwości i predyspozycji uczniów. Dotyczy to zwłaszcza uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, których charakteryzuje szczególna wrażliwość artystyczna i zdolności twórcze. Nauczyciele powinni umieć zauważyć takie osoby, wspomagać ich rozwój i motywować do dalszej pracy np. poprzez udział w zajęciach specjalistycznych, organizowanych przez domy kultury. Szkoła winna ułatwić zdolnym plastyczne uczniom możliwość kontynuowania nauki w średnich szkołach plastycznych.

Istotne znaczenie w rozwoju ma też wychowanie w poczuciu odpowiedzialności i szacunku dla prac własnych i cudzych, w tym Dziedzictwa Kulturowego. Może się to przejawiać także w tworzeniu zbioru własnych prac, a nawet ich dokumentowaniu i zgodnym z prawem publikowaniu. Nauczyciele powinni zwracać uwagę i uwrażliwiać uczniów na ochronę własności intelektualnej i nie dopuszczać do tworzenia plagiatów oraz publikowania w mediach prac bez zgody twórcy oraz prac przedstawiających inne osoby bez ich zgody (ochrona wizerunku).

Metody kontroli i oceny należy różnicować w taki sposób, aby uwzględnić spiralny charakter nauczania. W ocenianiu jego istotą jest zarówno proces tworzenia pracy, jak i efekt końcowy. W plastyce należy wziąć pod uwagę nie tylko uzyskiwane efekty, ale również starania, aktywność, wkład pracy, zaangażowanie, samodzielność, pokonywanie trudności (szczególnie w okresie dojrzewania młodych ludzi). Nauczyciel powinien dostrzegać i doceniać indywidualizm w działaniach plastycznych.

Przedmiot plastyka skorelowany jest z przedmiotami humanistycznymi, nauczany w szkołach w następujących kwestiach:

- Język polski i historia – zakres zagadnień dotyczących uwarunkowań historycznych i stylowych dzieł, osadzenie w epoce.
- Religia (dotyczy uczniów realizujących przedmiot) – zakres zagadnień dotyczących tematyki religijnej dzieł oraz zabytków sztuki sakralnej, zwłaszcza w „Małej Ojczyźnie”.
- Muzyka – w sferze języka obydwóch form wypowiedzi twórczej, w tym zasad komponowania. Także pojęcia twórcy oraz kontekstów powstawania dzieł obu dyscyplin.
- Informatyka - w zakresie wykonywania prostych zadań przy wykorzystaniu komputerowych programów graficznych.

Niezbędne warunki bazowe do realizacji programu: pracownia lub klasa do prowadzenia zajęć z plastyki. Pracownia plastyczna powinna posiadać dobre oświetlenie (zgodne z atestem i higieną pracy), jej wielkość powinna gwarantować różnorodne, w tym indywidualne ustawienie szkolnych ławek (stolików). Wskazane jest zaplecze do przechowywania prac uczniów, podstawowych materiałów i przyborów niezbędnych do prowadzenia zajęć. Ponadto wskazany jest dostęp do ujęcia i zlewu wody, miejsce na suszenie i eksponowanie prac. Do prezentowania przykładów dzieł sztuki, niezbędny jest sprzęt audiowizualny i prezentacyjny (komputer, rzutnik) oraz dostęp do Internetu. Jeżeli szkoła nie dysponuje pracownią plastyczną, w klasie, w której realizowane są zajęcia z plastyki, powinny być zagwarantowane wymienione powyżej elementy bazowe.